

DOKUMENTUMOK A TISZÁNTÚLI HONVÉDTOBORZÁS TÖRTÉNETÉHEZ

1848. május 21.—június 14.

Az alábbiakban az 1848 nyarán folytatott tiszántúli honvédtoborzás kezdeteinek néhány érdekesebb dokumentumát közöljük. Ezek az iratok elsősorban a Tiszántúl különböző városainak és megyéinek jelentéseit tartalmazzák, amelyekből összefüggő képet nyerhetünk a vidéken folyó toborzásról, annak általános kérdéseiről és az ezekkel kapcsolatos kormányintézkedésekről. — Természetesen, mivel a toborzás — a főváros kivételével — sehol sem ért el ilyen kiemelkedően gyors eredményt, az utasítások hiánya sehol sem merült fel olyan élesen, mint itt. Ugyanakkor egyetlen más vidék nem számolt be ilyen részletesen az első napokról, nem állott ilyen szoros kapcsolatban a kormánnyal, mint a Tiszántúl.

Az első iratok a toborzás tétovázás nélküli megkezdéséről, annak kezdeti sikereiről — és az ebből fakadó élelmezési és elhelyezési problémákról adnak hírt. Egyben beszámolnak a hadfogadó kormányok nehezen meginduló munkájáról és ezzel kapcsolatban arról, hogy ezek a városok önkénteseiket általában Pestre akarták felküldeni.

A toborzási utasítások megérkezése után a legfőbb probléma a valóban nagy, gránátosi testmagasság követelménye volt, amely ellen elsők között a toborzás eredményeivel elégedetlen (egyébként országosan a legtöbbet kiállító) Szabolcs megye emelte fel szavát — amint látjuk, nem is eredménytelenül. Rövidesen azonban mindenütt a felszerelés, elsősorban a felruházás és a kiképzés, valamint a tisztek kinevezésének kérdése kerül előtérbe — fényes bizonyságául a toborzás gyors sikerének. Ezt a szép sikert nem befolyásolta döntően a lovasszolgálat iránt nemcsak a Hajdú-kerületben, de Biharban és Szabolcsban is megnyilvánult erős rokonszenv sem.

Ez a néhány dokumentum ugyanakkor — beszámolva a megyék ajánlásairól — némi felvilágosításul szolgál a zászlóaljnak első, nem a sorozredektől átkerült tisztjeinek kinevezéséhez. Ezek mellett — ha csak egy mellékes kérdés kapcsán — képet ad az osztrák érzelmű tisztikar magatartásáról is. (A szegedi katonai élelem- és ágytár parancsnoka.) A legérdekesebb dokumentum kétségtelenül a debreceni főhadfogadó részletes jelentése, amely pontos képet nyújt a debreceni toborzás eredményeiről és problémáiról, az önkéntesek összetételéről és helyzetéről.

A toborzás első három hetének iratai mindenekelőtt világosan mutatják: a Tiszántúl népe lelkesen, egy emberként állott a zászlók alá, az ország szabadságának és függetlenségének védelmére.

1.

Vadász Manó, Szeged város polgármesterének levele Batthyány Lajos miniszterelnökhöz, melyben értesíti a toborzás megkezdéséről.

Szeged, 1848. máj. 21.

Gróf! Elnök Minister Úr!

Az 1848-ik évi 23-ik Törvény Czikkely rendelete szerint meg tartott Tisztújításnál Polgármesternek, s így Törvényhatósági Elnöknek meg választván, sietek hazafiúi szolgálatomat Önnek fel ajánlani s egyszersmind jelenteni, mi szerint a meg küldött önkéntes, Nemzet Őri toborzási hirdetményeket meg kapva, nem késtem azokat azonnal a leg nép-szerűbb egyének által közzé tétetni, s egyszersmind az :/: alatt ide fektetett felhívásom szerint minden város részben kerületi tanácsnokok által a toborzási be írást meg kezdetni, — egyebet további rendeletig nem tehetvén.

Hiszem, hogy Városom új lelkesülésénél fogva, melyet az utolsó Tisztújításnál is bizonyított, — szép siker fogja koronázni e hazafiúi szent ügyet.

Kérvén tehát Minister Elnök Úrnak további utasítását, minden tisztelettel maradok Minister Elnök Úrnak hivatalból kötelessé szolgája: Szegeden Május 21-ikén 1848.

Vadász Emánuel
polgár mester

*Eredeti. O. Lt. Miniszterelnök
hadügyi és nemzetőri iratai. [HNI.] 1848 : 306.*

Mellette Vadász polgármesternek a tanácsnokokhoz küldött említett felhívása.

2.

a.

Poroszlay Frigyes, Debrecen város főbírája jelenti a miniszterelnöknek a toborzás megkezdését. Debrecen, 1848. máj. 23.

335.

Méltóságú Gróf Minister Elnök Úr!

Azon felszólítás mi szerint, minden hazafi, szent kötelességét telerősítve felszólíthatni rendeltetik, édes hazánk bel és kül ellenségei elleni

védelmére folyó hó 8-án 213 szám alatt¹ kelt, rendelettel vevén, azonnal meg tartva, az előmbe adott parancsolatot, a szükséges lépéseket meg tettem, minek eddig is a leg kívántabb sikere lett, ugyanis alig ragasztattak ki a megküldött felszólítási lapok, egy pár óra alatt számos önkéntesek jelentették magokat, s adtak kezet, úgy hogy e pillanatban már, orvosok által is meg vizsgálva 150 személynél több van, s reménylem hogy, inkább közhírré jutván a felszólítás, egy pár nap alatt nagyon megszapornak.

Mint hogy azonban az itteni hadfogadó kormány még eddig semmi rendelést nem vett a be állott újonczok által vételére azoknak felkészítésére és mi módonni elszállítására, szoross kötelességemnek tartottam Nagy Méltóságodnak sebes póstán, ezen körülményeket felterjeszteni, s meg kérni, kegyeskedjen, mielőbb bővebb utasító rendeleteket adni; addig is kegyes hagyása mellett, megtettem a rendelést, hogy az össze szedendő s alkalmazatosoknak talált újonczok élelemmel s szállással ellátassanak, de szaporodván mind inkább a számok biztos szállással alig léznek ellátandhatók, szükséges volna alázatos véleményem szerint, hogy ha bár egészen nem öltöztödnének is fel katonai ruhákba, legalább egy darab egyén forma fő és lábbelivel láttatnának az mielőbb.

Éppen, most jelentődvén, hogy az újonczok száma felette szaporodik, a megszapornodott számúaknak Pestre leendő felküldéséről, oly formán gondolkodtunk, hogy füredig szekeren, onnan szolnokig gőzhajón, onnan pedig pestig gőzkocsikon küldendjük fel nemzet őrseregünk őrizete alatt.

Ez alkalommal bátor vagyok hazánkfia Beöthy György hozzám be adott s \therefore alatt idezárt folyamodását² kegyes pártolásába ajánlva felterjeszteni, legyen elég mellette azon ajánlatot tenni hogy gyalog őrseregünk eddigi kiképzésébe, kitűnő munkássággal volt, a hadi szolgálatra kész fiataljainknak feltartóztatlan ragaszkodásuk van, s reménylehető hogy ez által hasznos szolgálatot tehet.

Ki egyébbaránt egész tisztelettel maradtam Debreczenben

1848. Május 23-a.

Nagy Méltóságodnak alázatos szolgálja
Poroszlay Fridrik mk főbíró

Eredeti. O. Lt. HNI. 1848:323.

b.

A miniszterelnök válasza Debrecen főbírájának. 1848. máj. 27.

Folyó hó 23-án 335-ik számú leveléből önnek örömmel értesültem, hogy reményem — mellyet ezen városnak tiszta magyar ajkú, s szellemű

¹ Téves. Az említett rendelet a miniszterelnök hadügyi és nemzetőri iratai 215. sz. alatt kelt. (Eredetiije: Debreceni Állami Levéltár. Debrecen város levéltára. Lvtr. 1848:35.)

² Az említett folyamodvány nincs az irat mellett.

lakosai iránt mindég tápláltam, s kikre a hon ne talán jövődő vészes napjaiban különösen számítok — nem hiúsult meg. — Örömmel értesültem, mert midőn lelkes magyar polgártársaim olly rokon szenvet tanúsítanak a hon védelme iránt, ez kezeskedik nekem arról, hogy bár minő sötét fellegek tornyosulnának is hazánk egére; — drága honunk s nemzetiségünk felett a halál harang megkondulni soha nem fog.

Egyébaránt a jelenleg sajtó alatt levő, s onnan nem sokára kikerülő e tárgyban utasítást, mielőbb megküldeni sietek: addig is azonban értesítem önt, miszerént a Debreczen városában beállott önkéntesek iránt, a megküldendő utasításban olly rendelkezés tétetett, hogy azok ott fognak minden szükségességekkel elláttatni, mire nézve a kellő pénz mennyiség már a hadfogadó tisztek kezeihez utalványozva van. — Mellynél fogva tehát az újonczok Pestre szállítása nem szükséges.

Fogalmazvány. O. Lt. HNI. 1848 : 323.

Eredeti: Debreceni Állami Levéltár.

Debrecen város levéltára. Lvtr. 1848 : 48.

3.

A miniszterelnök válasza Szeged polgármesterének a toborzással kapcsolatban felvilágosítást kérő máj. 23-i levelére, 1848. máj. 27.

Folyó hó 23-án költ levelére önnek ezennel válaszolom, hogy a toborzás útján beállandó önkéntesek irányában rendelkezésre nézve a kellő utasítás jelenleg sajtó alatt van, s így az rövid időn elfog küldetni, addig is azonban értesítem önt, hogy miután a zászló aljnak a törse épen Szegedre lesz telepítendő, az ottan beállandó önkénytesek ott fognak elláttatni, s ott fogják kapni kézpénzöket (*Handgeld*) s felszerelésök napjától számítandó díjjaikat. — Mire nézve a kellő mennyiség az illető hadfogó kezéhez már utalványozva van.

Fogalmazvány. O. Lt. HNI. 1848 : 316.

Mellette Vadász polgármester máj. 23-án kelt levele egy folyamodvány kíséretében, amelyben szegedi értelmiségi fiatalok felajánlják szolgálataikat az önkéntesek toborzásánál.³

4.

a.

Beöthy Ödön, Bihar megye főispánjának sürgönye a miniszterelnökhöz, amelyben jelenti a toborzás megkezdését. Nagyvárad, 1848. máj 24.

³ A folyamodvány aláírói: Ábrahám József ügyvéd, Szűts Andor joggyakornok, Zsótér Antal, Zombory Antal orvos és Szabó Mihály mérnök-gyakornok.

Minister Elnök Úr!

Az összes Ministerium által küldött azon buzdító Rendelet, mely Megyénket a Hon jelen agályos helyzetéről tudósítva, önkéntes nemzetőrségnek mi előbb alakítására föl hívja⁴; nem hogy e Megye lelkes fiában aggodalmat támasztott volna, de sőt általán az oly hév buzgalomra és lelkesedésre ragadta, minő egy Hazáját és Királyát szerető polgár lelkének, és szíve érzelmének lehet egyedül szent tulajdona.

Fel fogtuk a mi honunk jelen körülményeit; s a Hon meg mentésére nincs áldozat, mire készek ne lennénk. E lelkesedés, ez áldozatkészség eredményezte azt, hogy noha toborzási rendes helyekül körünkben Debreczen és Gyula légyen kitzúve: figyelembe véve mindazáltal mi ezen Városoknak tőlünk távolságát; a fellelkesedés percei hatását pedig felhasználni igyekezve itt Váradon is toborzást nyitni semmit sem késtünk. Remény táplál engemet, hogy a Ministérium átlátva buzgalmunk érdekét, ezen törekvésünket méltányolni fogja. S kérem is Önt Minister Elnök Úr; méltóztassék NVáradot is rendes toborzási helyé ki jelölni.

Ez alkalommal meg említendőnek vélem, miszerént mai napon tartott Bizottmányi Ülésünkben az öt tagból álló küldöttséget³ ki nevezette: az önkéntes adományok meg kezdettek; mely ajánlatok tárgyában s azok sikeréről annak idejében önhöz jelentés fog tétetni. Addig is fel ajánlottuk azon 2500 ft. összevet mely a múlt évben uralkodott éhség veszélye miatt a Nemességre rótt 40.000 pftből kész pénzben fent maradt; fel ajánlottuk a még ezen összegből ez ideig be nem hajtott szép summára rúgó pénz mennyiségét is, melynek be vétele munkába vétetik; s úgy vélem nem tévesztem a célát, ha az érintett kész pénz összegből az önként magokat fel ajánlandó egyének részére — ki hirdetett foglaló pénznek ki fizetését meg rendelendem, valamint azt is czélszerűnek látván, ha mihelyt 50 számmal lennének önkéntesek; ezekkel hitelt tétetvén; be soroztatásuk idejétől napi díjaik ki adatnának. Mely iránt a Ministériumnak további rendeletére várakozunk.

Nem mellőzhetem el ditsérettel említeni Komáromy György úrnak, ki 843. évi ország gyűlésen Bihar megye képviselője vala, mint szintén Megyémbeli birtokos és hazafi indulatáról köz becsültetésben álló Szunyoghy Albert úrnak az önkéntesek alakítása körül elcsüggedetlenül ki tüntetett fáradalmaik buzgóságukat és erélyes fel lépéseket. Ők kik nem tekintve a családi élet nyugalmaira: gyermekeik iránti atyai hajlamaikat is fel áldozva a Hon körülményeinek, ki léptek a pályára, s magukat köz vitézekül be jegyeztették másoknak is követésre méltó példát mutatván: Személyesen igyekeztek ők Pestre e tárgyban fel menni,

⁴ Itt nem a toborzás megkezdését elrendelő máj. 18-i rendeletről, hanem a király szökését hírüladó, az egész minisztérium által aláírt máj. 19-én kelt nyomtatott körlevélről van szó.

⁵ T. i. az önkéntes adományok gyűjtésére.

de itteni működéseik sikerdús eseményeinek meg gondolása őket itthon foglalkoztatja. Meg érdemlik ezen Egyének, ha mi előbb tisztítrangra emeltetnének s ez iránt oly rendelet bocsájtatnék mely az Erényt ki tüntetve másoknak is ösztönül szolgálja. S ez iránt a Minisztérium intézkedését fel kérem.

Szükség volna többek által tett kérdés irányában azt is tudatni; ha valyon ezen önkéntes nemzet őrségben lesznek é lovas csapatok szerkezendők. Megyénk hartzias és lóra termet igaz magyar fiai közül lovasoknak számosan fognának jelentkezni.

Továbbá kérek intézkedést mi előbb elegendő lőszer és fegyvernek küldése eránt.

A törvény parancsolta nemzet őrség összeírása a közbe jött tisztviselői helyettesítés miatt, mely tegnap tartatott meg — kissé hátra maradást szenvedett, de most már újabb szorgalommal folytattatik; s bevégeztével az összeírás eredménye azonnal fel fog mutattatni.

Végre nem lehet fel nem hívnom a minisztérium figyelmét a posták rendetlen járásának orvoslására. — Ezen sürgöny f. hó 20-án indítatott s még a rendes pósta járatnál is lassubban, csak folyó hó 24-kén az az ma hajnalban fél két órára jött kezemhez.

Be rekesztésül; értésemre esvén minként a katonaság esküformája csak a régi modorban küldetett le, s csak azzal toldatott meg, hogy „*die Verfassung zu be obachten und zu beschützen*“ — mely szavak sem a polgárságot sem a katonaságot ki nem elégíti, sőt kedvelen érzelmeket fejleszthet: kérem Önt, méltóztassék eszközölni, hogy célszerűbb és a hazai alkotmányt s a haza védelmét magában foglaló újjabban módosítandó esküformával cseréltessek ki — e ezen eskü le tételé mi előbb foganatosításék.

Várad, május 24-én 848.

főispán Beöthy Ödön

Eredeti. O. Lt. HNI. 1848 : 330.

b)

A miniszterelnök az Országos Nemzetőrségi Haditanács elnökének.

1848. máj. 28.

A honvéd sereg rendezésével megbízott tanácsi elnök Br. Baldacci ezredes úrnak!

Bihar megye hozzám beküldött hivatalos jelentésében különösen Komáromy György volt országgyűlési követ és Szunyoghy Albert megyebeli birtokos és köz becsültetésben álló urakat, hazafi indulatokért kiemeli, kik az önkéntesek alakítása körül csüggedetlen buzgalommal fellépven, magok is, nem tekintve családi viszonyait, másoknak példá-

nyul köznemzetörként az önkéntesek seregébe magokat besoroztatták, Kívánságom tehát az, hogy a Debreczenben alakítandó zászlóaljnál ezredes úr e két honfit főtiszt állomásra ajánlatba hozza s előmbbe terjessze.⁶

Fogalmazvány. O. Lt. HNI 1848 : 330.

c)

A miniszterelnök levele Bihar megye főispánjához. 1848. máj. 28.

Nagy örömmel vettem önnek folyó hó 24-én kelt jelentését, melyből értésemre esett, hogy honunk eránti szerejét érzelmétől elragadtatva, nagy számú önkéntesek hév buzgalommal és lelkesedéssel jelentték magokat a honvéd sereghez besorozandókul.

E zászlóaljak alakulása, ruházatja és felfegyverzése iránti utasítás nyomda alatt van, és még a hét folytán Váradra is okvetlen meg fog küldetni.

Hogyha ekkorig a hon oltárára le tett önkéntes adományokból, vagy jelentésében említett 2,500 pftból az önkéntesek számára valami fordítottot volna: azt a fogadó pénzből mellynek a hadfogadó tisztek kezeihez kiszolgáltatása a pénzügy minisztérium által már utalványoztatott — meg térítendő leend. Komáromy György és Szunyogh Albert urak iránt megrendelem, hogy a Debreczenben alakulandó zászlóaljnál főtiszt állomásra kinevezés végett ez ügygel megbízott Baldacci ezredes úr által ajánlatba tétessenek.

A posta késlekedés tárgyában iratott a kereskedelemügyi minisztériumnak, miszerint a szükséges rendelést a hanyagság jövődöbeli elhárítása iránt tegye meg.

Végre az eskü formát illetőleg, az célirányos módosítva a sajtó alatt lévő és a megyének is elküldendő utasításokban foglaltatik.

Fogalmazvány u. o.

Mellette található még az aznap kelt, a kereskedelemügyi minisztériumhoz intézett levél.

5.

Tomcsányi József, Békés megye alispánjának sürgönye a miniszterelnökhöz a toborzás kezdetének akadályairól. Gyula, 1848. máj. 24.

Minister Elnök Úr!

A minisztériumnak Pesten május 16-án kelt és több nyomtatott példányokban ide is megérkezett azon felhívása, mely a hazafiakat a fizetéssel ellátott és 10.000 főből álló nemzetőrseregbeni beállításra felszó.

⁶ Megtörtént jún. 8-án: HNI 1848:464., Közlöny. 1848. jún. 15.

Ítja, Gyulán nagy rokon szenvre talált, minthogy azonban azoknak elfogadása, katonai ruhába öltöztetése és fogláló pénzüknék ki által és mily pénztárbóli fizetése felett mind eddig semmi rendelet sem érkezvén, az annyira kívánt czél létesítésével senki megbízva nincs, — a minisztériumot hivatalos buzgósággal bátor vagyok figyelmeztetni arra, hogy ezek iránt mentül előbb utasítást adni, de különösen ruházatokról mint a beállásra eddig legsikeresebbnek tapasztalt ingerről rendeléseket tenni méltóztassék.

Kötelességemnek tartottam ezt bejelenteni azért, hogy a felhívás előidézte, s csalhatatlan jelekben nyilvánult lelkesedés a kívánt rendeletek hiánya végett siker nélkül ne maradjon.

Gyulán május 24-én. 1848.

Tomcsányi József
Békés megye alispánja

Eredeti. O. Lt. HNI. 1848. : 315.

Mellette a miniszterelnök máj. 27-én kelt válasza, hogy az utasítást rövidesen nyomtatásban fogják szétküldeni.

6.

Debrecen polgármestere a miniszterelnöknek a toborzás eredményeiről. Debrecen, 1848. máj. 27.

350.

Nagy Méltóságú Grof Ministerelnök Úr!

A királyi trón, haza, és alkotmány védelmére felállítani rendelt nemzetőrségbeni beállásra felszólító s buzdító hirdetésménynek mindjárt kezdetben minő sikere volt f. hó 23-án 335. szám alatt felterjesztett jelentésemben szerencsés valék előadni. Most azonban idő közileg közbejött körülmények szükségessé teszik Minister elnök úrtól további s határozott utasításért, és rendeletért folyamodni s kérni.

A haza védelmére ajánlkozott ifjak száma naponként növekedvén több százakra lehetne számítani. Azonban a helybeli hadfogadó kormánynak általános utasítás érkezvén a besorozandó újonczok eránt, magát az eddigi rend és szabályokhoz alkalmaztatva a beállottaknak a színét fogadja el, s így a sokból is kevés adódhatott által a hadfogadó kormánynak, mind e mellett jelenleg 179 főből álló újone soroztatott, s adódott által: erre nézve bátor vagyok az eránt utasítást kérni, hogy az önként beálló ifjak a rendes mértéken alul különben erős, és egészséges test alkotásuak be vétetődhetnek-é? továbbá az öltönyök hijánya miatt a hadfogadó kormány előadása szerint a szükséges rendet, a mennyiben a besorozott újonczok a város lakosinál vagynak elszállítva, feltartani nem lehet, azoknak mi előbbi megküldése szükséges.

A helybeli sóhivatal által értesítettem ugyan, hogy az állítandó és besorozandó újonczok számára megkívántató foglaló pénz sat. eránt rendelést vett, minthogy azonban ez eránt további felsőbb rendelet nem érkezett sem a törvény hatóságokhoz sem a hadfogadó kormányokhoz, ennek kormányzója által az a kérdés tétetett előmbe, hogy a szükséges költségek melyik pénztárból, ki által vevődjék fel; s mikép kezeltessenek, mivel ezen fel állítandó sereg a sorkatonaságtól különböző rendeletű lévén, ennek szám adásával meg nem egyezhető, végre utasítást kíván számadásának mikénti készítése, és hová leendő terjesztése eránt: ez iránt is utasítást és rendeletet kérek.

Bár még eddig semmi rendelet sem adódott ki az eránt, hogy a szomszéd helyeken besorozandó újonczok hová s mi módon gyűjtetnek meg vizsgálás és besorozás végett; minthogy azonban köz hír szerint e környékböli újonczok mind e városba lennének beszállítandók, hivatalos kötelességemnek tartottam előlegesen teljes tisztelettel felterjeszteni, mi szerint ha azoknak száma, — mit bizton reménylhetni, — nagyon megszaporodna, a különben is a zászás mindenik városban már katonasággal meg terhelt lakosink felette megterheltetnének, mivel mindnyáját, — nem lévén katonai köz épületeink, a lakosokhoz keliene beszállítani, ezért is buzgó, s hív polgáraink nevében kegyes rendelésért esedezek.

A ki egyébiránt egész tisztelettel vagyok

Debreczenben 1848. Máj. 27-én.

Méltóságodnak alázatos szolgája

Poroszlay Fridrik mk polgár mester.⁷

Eredeti. O. Lt. HNI. 1848:420.

7.

Péli Gábor, a Hajdukerület főkapitányának sürgönye a belügy-miniszterhez a toborzásról. Hajduhadház, 1848. máj. 29.

Magyar Ország Belügy Ministerének.

Jöllehet a Hajdu kerülethez a 10.000 főből álló önkéntes sereg kiállítására tárgyában semmi hivatalos Rendelet nem érkezett: mindazonáltal értesülvén azon kerület a Hírlapokból azon sereg szükségéről, f. Hónap 27-kén általam össze hívott rendkívüli Közgyűlésből azonnal olly rendelkezést tett, hogy a toborzás mindenik városban már a tegnapi napon kezdessék meg. Mi azonnal meg is történt, még pedig olly sikerrel, hogy a mint már kora hajnalban tudósítottam, Böször-

⁷ Poroszlay főbíró az 1848:XXIII. tc. értelmében a máj. 22—27. között tartott tisztújítások során polgármesternek választották.

mény, Nánás, Dorog és Hadház városokban (még két városról a tudósítás el nem érkezvén) több mint 200 ujjontzok ajánlkoztak katonai szolgálatra, kiknek is a besoroztatás végett azonnali Debreczenbe szállítatásuk eránt én ma reggel jókor a rendelkezéseket megtettem. Azonban ezen szempillantásban a felől vettem tudósítást, hogy a bé soroztatás végett Debreczenbe szállított számos ujjontzok közül aránylag igen kevesen vállalták el a gyalog katonai szolgálatot, s leg nagyobb részök azon Nyilatkozat mellett tért vissza, hogy mint lovas katonák a legnagyobb készséggel fognak szolgálni, de a gyalogság közzé nem állanak.

E körülményekről a Hajdú kerület f. hónap 27-kén kelt tudósítása⁸ fojtában sietek a tisztelt Ministeriumot azon kéréssem mellett értesíteni, méltóztassék — ha lehetséges — eszközölni, hogy a Hajdu kerületbeli ujjontzok valamelyik lovas Ezredhez soroztassanak.

Hadház 29. Maii. éjjel 11 órakor

Péli Gábor
főkapitány

*Eredeti. O. Lt. HNI. 1848 : 520.
(1848 : 207. eln. B. szám alatt
iktatva a Belügyminisztériumban.)*

8.

Szeged polgármestere jelenti a hadügyminiszternek, hogy a szegedi hadfogadó az újoncok felfogadására még nem kapott utasítást. Szeged, 1848. máj. 27.

Tisztelt honvédelmi Ministerium!

Folyó évi Május hó 18-án költ, s minden igaz hazafi szent kötelességére hivatkozó azon hadügy ministeriális felszólítás folytán, mi szerint a törvény parancsolta nemzet örseregen felül haladéktalanul, egy tíz ezer főből álló rendes nemzetőrség felállítása szükségesnek nyilvánítatik, — Csongrád megyében kebelezett Szentés mező város közönségéből mai napon, városunkban lévő hadfogadó kormányhoz, mint a fentebbi felszólításban kitűzött egyik bejelentési helyhez 39. egyén érkezvén meg, magukat, mint az ország zászlója alá a királyi trón, haza és alkotmány védelmére elszántak, az illető helyen be is jelentették; azonban a hadfogadó kormányánál bé nem jegyeztetvén, hozzánk folyamodának az iránt, hogy elfogadásuk és további alkalmazásuk erányában, minthogy

⁸ Ebben számolt be a főkapitány a toborzás megkezdésére utasító közgyűlési határozatokról és már itt kifejtette aggályait, hogy az ifjúság a gyalogos szolgálatért nem nagyon lelkesedik, mert a kerületben mindég huszárok szoktak toborozni. (Fogaimazványát ld.: Debreceni All. Lt. Hajdu m. iratai 1848. 5. fasc. 27. sz.)

visszautasításuk felette rossz következményű lehetne, intézkednök, — lévén határunkban is nagyobb számmal ily magukat tetleg bejelentők; — s minthogy mind a határunkbani, mint pedig az ide jött szentesi önkényeseknek további hovatallítása avagy működése, tartása erányában utasító rendeletünk nem lenne, annál fogva ezennel a végre van szerencsénk a tisztelt Ministériumot egész tisztelettel megkeresni, mi szerint e részben rendeletét rögtön, — minthogy a halasztás csak a nőttön nevekedő lelkesedést bádgyasztaná, — mi előbb kiadni méltóztatnék, — mai ülésünkben gondoskodván ideiglenesen a felől, hogy a szentesi önkényes egyének itten lakhellyel, — Szentes város részéről tartással elláttassanak, és városunk részéről kellő felvigyázat alá helyeztessenek.

Mellyetén kérelmünk erányában is midőn további rendeletet váránk, tisztelettel vagyunk

Szegeden 1848-ik évi Május hava 27-én tartott tanács ülésünkből.

Vadász Emanuel
sz. kir. Szeged városa
polgármestere

*Eredeti. O. Lt. HNI. 1848 : 343.
(A Hadügyminisztériumban nem
iktatták az iratot.)*

9.

Szeged polgármestere sürgeti a miniszterelnöktől a toborzási utasítást. Szeged, 1848. máj. 31.

Minister elnök Úr!

Tegnapi levelemben tudósítván a hadügy minister urat, mi szerint Szentes városából és Krassó megyéből 80 egyén az új fizetéses őrsereg részére városunkba beszállítatot; — ugyan azon éjszakán ismét Temes megyéből 156, — Makó városából mai napon 50 egyének; — városom azon kellemetlen helyzetben van, mikép a maga saját ajánlkozóit sem volt képes még eddig lakással, élelemmel ellátni, nem lévén ez eránt utasítással ellátva, azonban, hogy a beszállítottakat visszavinni ne kellessék, ideiglenesen részint magány házakban, részint a minorita szerzet kolostorába béhelyzettük és a magány ajánlatok útjain bėjött pénzekből, a mennyire a beszállítók magokat pénzzel el nem látták volna, a szükséges költségeket fedezzük is, — a helybéli tábornok úr⁹ hoinaptól fogva a szükséges kenyér kiszolgáltatását meg ígervén.

Ezen csapatok még szaporodni fognak; szükséges tehát, hogy fegyelem eránt rendeletek tétessenek, valamint a ruházat és tartásuk irányá-

⁹ Eder tábornok, dandárparancsnok.

ban is, — és e végett megkértem hadügy minister urat, hogy egy katonai fő tisztet ki mindenekről intézkedjék, — haladéktalanul hozzánk utasítani méltóztatna, mert a dolog jó elrendezésétől lehet csak várni, hogy a nagy számmal beszállítandó újonczok gyakoroltatásuk által a dologtalanságból kiemeltetve, garázdálkodásokra ne vetemedhessenek, — a lehetőségig iparkodok a fegyelmet városi polgárok és sorkatonaság segédmével fentartani, — élelmükben sem léssen hiány, csak hogy a szükséges felesketés és katonai átvétel mennél hamarabb eszközöltessék.

Midőn tehát hathatós intézkedéseit kérném, minden tisztelettel maradok.

Szegeden Május 31-én 1848.

Vadász Emanuel
polgár mester.

Eredeti. O. Lt. HNI. 1848 : 426.

10.

a)

Szeged polgármestere az önkéntesek felruházását és a zászlóaljhoz tisztek leküldését sürgeti. Szeged, 1848. jún. 2.

Minister Elnök Úr!

Több rendbeli tudósításaimra, melyekben a Városomban nagy számmal sereglő újoncz csapatok fegyelembé tartásuk, és besorozásuk, úgy élelmezésük eránt haladéktalan rendeleteket kértem magamnak adatni — semmi választ nem kaphattván, jelen soraimat átadó Molnár Pál Városom polgárját személjessen a végett küldöm fel, hogy a szükséges rendeleteket személjessen is kieszközölje — melyek leginkább a következőkre terjednek:

Méltóztasson ugyan is Minister Elnök Ur ki eszközölni, hogy a Szegedi Só Hivatalhoz leküldött 15. ezer pengő ftokból az itt öszve sereglő újonczok díjazására, és egyéb szükséges költségekre az illető Só Hivatal a szükséges pénz mennyiséget ki adni tartozzék, és mivel az ezüst pénzek a forgalomból eltűntek, a bank jegyek váltására elegendő huszasok is küldhessenek, — hogy továbbá egy katonai fő tiszt rendelették ki ezen önkéntes sereg vezérletét, fegyelembé tartását át vegye — a szükséges ruházatra nézve pedig el kerülhetetlen, hogy azonnal Pestről, vagy Budáról kész mundurok küldessenek, mert az ide gyülekezett sereg olly rozsz ruházatban van jelenleg, hogy a féreg elterjedésétől köztök tartani lehet, — mely körülmény sokakat vissza ijeszthetne a lelkesedéstől — fegyverek, és lőszerék eránti gondoskodás nem hagyathatik figyelem nélkül. — Eppen most kaptam azon tudósítást, hogy Torontál vmegyéből is ezer főnyi órseréget szándékolatik beszállí-

tani a fizetéses őrsereg számára — kiknek elhelyezésük, tartásuk és fegyelem alá vételük rögtöni rendelkezést kíván. — Szükség végre mikép az eskü letételre megkívántató hitforma is leküldessék.

Mind ezeket az általam ez úttal személjesen is felküldött biztus Molnár Pál Nemzet Őri Kapitány, és Városom egyik buzgó polgárja elő terjeszteni szíves kötelességének tartandja.

Illó tisztelettel maradván

Szegeden Június 2-án 1848.

Vadász Emanuel

polgár mester

Eredeti. O. Lt. HNI. 1848 : 407.

b)

A hadügyminiszter válasza — a miniszterelnök távollétében — Szeged polgármesterének intézkedést sürgető levelére. 1848 jún. 5.

Szeged Városa közönségének!

A nemzetőrség és honvédek elrendezésére, a ministerium alkalmas szakértő egyéneket meghívott, és azok szorgalmas munkálásáról magának naponként meggyőződést szerez. Azonban illy állapotban, midőn mindenütt csak hiányra akadván, mindent újdjon teremteni kell, lehetetlen, hogy e zászlóaljak felállítása olly folytonos rendben végbe vitessék, mint a szorezredek kiegészítése, hol az ezredek vázai és oktatási szabály meg lévén, az újjoncok oktatása és ruházata kevesebb nehézséggel jár.

Azonban a honvéd zászlóaljak alakítása iránti toborzási és számadási utasítások már nyomtatva, köz hírré bocsáttattak, mellyeknek tartalma szerint tehát a város tanácsa is járjon el.

A fegyver szállítás végett jelenleg a fegyvergyárosokkal szerződés kötöttik, és az egész felfegyverzés ügygyel Marziani alezredes úr megbízott.

Végre a ruházatra nézve is egy készítő bizottmány életbe léptetett.

Ennélfogva a város közönségét e tekintetbe türelem és várásra felszólítom, s egyszersmind értesítem, hogy az ott már is nagyszámmal létező önkéntes honvédekhez általam javaslatba hozott parancsnok és főtisztikarnak egy részét egyúttal ó fenségének a Nádornak e kinevezés megerősítéséül alá terjesztem s az ekkép kinevezetteket állomásuk azonnali elfoglalására utasítandom.

Pesten június 5-én 1848.

a miniszterelnök távollétében

Mészáros Lázár.

Fogalmazvány. O. Lt. HNI. 1848 : 407.

Eredeti: Szegedi Állami Levéltár.

Szeged város iratai. Közgy. okir. 1848:1506/119.

11.

a)

A debreceni főhadfogadó jelentése a hadügyminiszternek a toborzás eredményeiről és problémáiról. Debrecen, 1848 jún. 4.

Don Miguel 39-ik Gyalog Ezredí
125.

Fő hadfogadó kormánytul.

Nagy méltóságú királyi hadügy Minisztérium.

Budán.

Debreczen Június 4-én 1848.

Folyó június hó 1-ső 99-ik szám alatt kelt hadügy ministeriális rendelet folytán, siet a főhadfogadó kormány, az itten mult május 23-kán meg kezdett önkénytes honvédi toborzás tárgyában, a Nagy méltóságú hadügy Ministeriumnak következőket hivatalos tisztelettel fölterjeszteni:

- a., A már be avatott önkénytessek töbnyire nemes ffiak [férfiak], itteni polgár fiai, mesterlegények, és pór sühederekből állanak — izmos, köpczös és erős testalakúak, a jelen körülményekre való nézve, hajlandó szelleműek; — az ezek felől kívánt heti tudósítás, a cs. kir. főhadi kormánytól mult május 28-ka q. 2570-ik szám alatt kelt rendelet folytán már folyó hó 1-én a tisztelt helyre beküldetett.
- b., Azon tekintetből, hogy a főhadfogadó kormány az önkéntesek beavatása iránt, sem a nagy méltóságú hadügy Minisztériumtól, sem pedig a főhadi kormánytól előleges utasítást nem kapván, — csupán az bé avatottaknak által vételek — idomítások, és fizetések felől, az utóbb tisztelt helyről az ebbéli rendelet mult május 26-án érkezvén le, ezen idő közben, a polgári bé avató Bizottság által az 5' mértéket egészen meg nem ütő egyének is be avattattak; akik közzül az tisztelettel alább írt, általvételek alkalmával, több számú ollyakat akik már fizetésbe is valának, alacsonyyságaik, és gyengeségeik tekintetéből, ki mustrált. magát mindazonáltal feljogosítva lenni nem gondolván, az buzgósággal folytatott toborzásra háramolható kedvetlen befolyás tekintetéből, az fentebb említett apróbbakból még többet is kiselejtezni, s ennél fogva az izmos, köpczös és erős test alakúak meg hagyattak; később pedig csak 5' mértéket meg ütők az sor ezred toborzási utasítványa szerint avatódtak bé; mind az által e mai naptól fogva, mint az érzésben ide érkezett utasítás kézbe vételétől fogva 5' 2" mértéket¹⁰ meg nem ütők többé bé nem avattatnak.
- c., Az itten nőtt ffiak [férfiak] töbnyire alaton természetűek lévén, az toborzás meg kezdetével azon indokból nem találta a be avató Bizott-

¹⁰ 5' 2": 5 láb 2 hüvelyk, a nyári honvédtoborzás magassági mértéke. (1 osztrák láb = 31.6 cm; 5 láb 2 hüvelyk = 168.5 cm).

ság, vagyis a városi Elöljáróság, az alaton termetűeknek ki selejtezését cél arányosnak lenni, hogy ez által az ifjúságnak hajlandósága meg ne csonkítasson.

- d., A mint már a fő had fogadó kormány mult május 30-kán az 121-ik szám alatt hivatalos jelentését tette ugyan a felől, hogy Szabolcs Megye Első Alispáni Hivataltól költ tudósítás szerint NKállóban már szinte 300 számot felül haladó önkénytessek volnának, amely özveg mind az által az Ön ezred 3-ik zászló alytól már kinevezett toborzó tiszt Csippik hadnagytól történendő által vétele mellett, a leg közelebb hirdetett utasítás szerinti kiselejtezés által nagyon meg csökkentik, mely körülmény felől egyszersmind az Első Alispáni Hivatal értesítve leend; — ugyan ily helyzetben lévén a NKárolyi fiók toborzó kormány is, amennyibe az illyesmit a tapasztalás bizonyítja, mind azáltal bizonyos tudósítás még eddig onnan nem érkezett.
- e., Minthogy pedig a most folyamatban lévő toborzás által Debreczenben alakítandó 1000 nemzeti őrből álló zászló alja NKállói és Károlyi jutalékkal együtt rövid idő alatt ki egészítve leend, tehát bátorcodik a főhadfogadó kormány a nagy méltóságú hadügy Minisztérium eleibe azon alázatos kérdést elő terjeszteni, vallyon a fent kijelelt szám bé töltével a toborzás meg szünyön-é vagy pedig tovább folytatódjon-é? Mely esetben az készpénzre meg kívántató költségek iránt, az itt létező sóhivatalnál annak idejében tethetőleg rendelkezni méltóztasson, a fent említett célra tsak 10,000 pft fizetődven ki előlegessen, az érintett hivatal által.
- f., Végre pedig alázatos észrevételt teendődik az iránt, hogy ha a bé avatott önkénytessek részére — kik többnyire főkép a külföldiek csupán egy pár fehér ruhával lévén el látva, — a meg kívántató fehér ruha foszlány és topánkák iránt, hovahamarábbi rendelkezés nem tétetik, az tisztátalanság és az abból eredő egészségtelenség, közöttök elhatalmazhatna, — a főhadfogadó kormány nem lévén oly helyzetbe, hogy az itt számadásba lévő illyes ruhanéműkkel, az előfordult szükségét fedezhetné, még fensőbb helyről evégett meg nem hatalmaztatik; — ilyen állapotba lévén a NKároly és Kálóba létező egyedek is, azon alázatos ajánlatot terjeszti fel a főhadfogadó kormány, hogy az érintett ruhanéműknek, úgy szinte az alakítandó zászló alyhoz meg kívántató tiszt uraknak hovahamarábbi lerendeltetéseit hathatósan eszközölni méltóztasson.

A bé avatottaknak száma e mai napon 387 főből álván, az heti tudósítás utólag megküldendő.

Abrahám
kapitány

Eredeti. O. Lt. HNI, 1848:448,
(1848:181/kü. szám alatt iktatva
a Hadügyminisztériumban.)

b)

A hadügyminiszter válasza a debreceni főhadfogadónak, 1848. jún. 7.

A debreczeni fő hadfogadó hivatalnak,

Hivatalos f. 4-iki jelentések folytán a fő hadfogadó bizottságnak utasításul adatik, hogy a nagykállói s nagyváradi s minden környében már beavatott honvéd önkénteseket a zászló alj törzshelyére, az az Debreczenbe hívassa be, s ha azokkal egy zászló aljnak szabályszerű állomány száma ki van egészítve, a további toborzást szüntesse be és azt minden fiókhadfogadó hivatal helyeken (NagyVáradot és Kállót ide értve) köz hírré tegye.

A ruházatot és a felfegyvereket illetőleg, mind e perczben teljes hiányok miatt ebbéli igényeiknek meg nem felelhetek, a leginkább szűkölködő önkéntesek a hadfogadó vagy szállítványi kéztárából, fejérenemű és topánnyal öltöztessenek fel s addig míg az egész zászló alj számára a ruhakellékek innen elküldetnének, a honvédeket gyakorta fűrés és ruháik tisztaltására inteni el ne mulassa, és had gyakorlatbani beoktatásokra az ott tanyázó katonai parancsnokságot szólítsa fel.

Fogalmazvány. u. o.

12.

a.

Szabolcs megye sürgönye a magassági mértékkel kapcsolatban a Hadügyminisztériumnak. Nagykálló, 1848. jún. 5.

Tisztelt Minister Úr!

Rendes nemzetőrség alakítása tekintetéből megyénkbe meg kezdett toborzás eredményei siker dúsak lévén; annyira, hogy az újonczok száma 700-at meghalad, mennyiben ezen népöszevet a munkátlanságba, s fék-telenségbe lét helyett fegyvergyakorlatokra hova előbb alkalmazni szükségesnek látjuk, tisztelettel felkérjük a hadügyminister urat, hogy az illető katonai hatóságot ezen újonczok hova előbbi átvételére utasítani méltóztassék,¹¹ tudatván egyszersmind Önnel: hogy ha a hadügyministeri rendelethez mellékelt toborzási szabályzatban kijelölt 5 sukk 2 czoll magasság a toborzott egyéneknél mint multhatatlan kellék felállítatik, alacsony természetű, de különben erős izmú, munkaedzett test alkatú magyarfaj népünknel a toborzott újonczok száma felére olvadand, mi pedig a körülmények által igényelt honvédelmi erő kiállítását tetemesen akadályozná, e végett tisztelettel felkérjük hadügyminister urat, hogy

¹¹ A nagykállói hadfogadó csak jún. 7-én kezdte meg az önkéntesek beavatását.

az 5 sukk magas, de különben erős testalkatú egyének be sorozása megengedése eránt rendelkezni méltóztassék. Minthogy pedig megyénk népeinél mutatkozó lovas katonasághozói hajlam, rendes lovas nemzetőrségi lovasság felállítása esetére az újonczok számát tetemesen növelné, megkeressük Önt a végett is, hogy lovassági ezredek felállítása esetére lovassági újonczok toborzása végett megyénknél rendelkezni szíveskedjék. Mennyibe az eddigi eredményekből következtetni lehet, a megyénkbe toborzandó egyének száma ezer számot megfogja haladni, s ezen újonczokból alakítandó ezredi osztálynál megyénk népe jellemét, lelkületét ösmerő tisztí egyének által a katonai erély legbiztosabban fejtethetnék ki, ez okon megyénk újonczzaiból alakítandó osztálynak tisztetekül Patay István, Kazinczy Lajos, Vay József, Somossy Albert, Rakovszky Sámuel, Bónis Károly, Hunyady Ferentz, Vay Ferentz, Szunyoghy Sándor, mint tisztí állásra képzett a rendes nemzet őrség közzé sorozott egyéneket ajánljuk.

A kik egyébbiránt tisztelettel maradtunk az 1848-ik évi Június 5-én tartott kormányzó bizottmányi ülésünkből.

Tisztelt Minister úrnak engedelmes szolgálí

Zabolch megye kormányzó bizottmánya.

Eredeti. O. Lt. HNI. 1848:499.
(1848:770/hú. szám alatt iktatva
a Hadügyminisztériumban.)

b.

Péchy László, Szabolcs megye alispánjának levele a hadügyminiszterhez a magassági mérték miatt. Nagykálló, 1848. jún. 10.

43.

Hadügy minister úr!

Közelebb megyém részéről tett jelentésben azon óhajtást fejeztetett ki, hogy inkább terepély mint magas nép fajunk lévén s önkénteseink közül az 5' 2" mértéket majd csak kevesen üthetvén meg, a valamivel kisebbeket is, de a mellett szép egészséges fiatal egyének be soroztatassanak, — ez ideig azonban újabb rendelés nem érkezvén, miután a f. hó 7-én megkezdett besorozással kitúnt, hogy 800 már együtt volt újonczaink közül 450 ütötték meg a mértéket, a szebje pedig, a fiatalabbja kimaradt, s rokonszenvük a Turszki ezredbe menésre nem mutatkozván mentül többnek besoroztathatása reményében meg esalatkozvánk; — hivatalosan felkérem annál fogva tisztelt minister urat, méltóztatnék említett jelentésünkhöz azon engedelmevel járulni, hogy 5' 1"

fiatal és szép egyéneinket besoroztathassuk, élelmezésük könnyítése tekintetiből becses válaszát mielőbb ki kérvén.

Kelt NKállóban június 10-én 848.

Péchy László

Zabolch megye alispánja

Eredeti. O. Lt. HNI. 1849 : 499.

(1848 : 415/hü. szám alatt iktatva a Hadügyminisztériumban.)

C.

A miniszterelnök válasza Szabolcs megye sürgető kérelmére. 1848. jún. 14.

Szabolcs megye első alispánjának.

Az önkéntes honvédeket beavató bizottmánynak irányadó utasításul szolgáljon, hogy ha 5' 1" magas fiatal idomos külsejű és növést ígérő egyének ajánlkoznak, azokat meggondolás nélkül a honvéd Debreczeni zászlóaljhoz besoroztathatja.

Jelentésők második ponjára nézve pedig felettül adatik, hogy a Nagy Kállói önkéntesek, Debreczenbe, az az a zászlóalj alakulási törzs helyére szállítandók.

Lovasság honvéd osztályok jelenleg nem alakíthatnak, azonban az önkénteseknek értésére lehet adni, hogy ha később a körülmények és az álladalom pénzügye mivolta lovasság kiállítását megengedné, azokhoz sok gyalog honvédek áttétendnek. Végre a megyétől előléptetésre javaslatba hozott egyénekre nézve azok részletes kinevezése már meg is történt, többire nézve méltó vissza tekintettel lenni fogok.

Fogalmazvány. u. o.

13.

Korda János „Szeged város had választmányi elnöke“ jelentése a hadügyminiszternek a város helyzetéről, a toborzás eredményeiről, az újoncok felruházásának problémáiról és egyéb a honvédelemmel kapcsolatos intézkedésekről. Szeged, 1848. jún. 14.

Tisztel Had Minister Úr!

Az illír lázongó nép tömeg Temerin alatt sánczokba vonulva erősítésre várakozik — hinnen kell hogy ezen nép tömeg, nagyobb mozgalmakra készül, mert Május 10-én Karlovitzten az Ideiglenes Kormány Báts, Baranya, Bánát Német Lakóihoz intézett fell szállítás azt igazollya. — Melly vonalon tervelik a meg támadása, eleve ki számítani nem lehet; azonban annyi bizonyos, hogy Buda Pest az ell foglalási pont — hihető az, hogy

Baranyán keresztül történik, mert nem hiszem Szegeden keresztül azt tehetni — ellenben pedig azt sem hiszem, hogy hátok meget hagyván Szeged és környéke magyar nép faját meg hódítás nélkül; történnyen bár mi képpen (ha kiküldött embereim meg nem csálnak) minden idejében meg tudandok és közlendek.

Szeged Városában összpontosult 600 főnyi mozgó őrsereg 18 nap oltá henyélnek, minden kellő fegyelem nélkül. Ezek tanítására rögtön tiszteket küldeni annál is inkább szükséges, mert félhető, hogy ily dologtalan nép kihágásokra vetemedhetik. — Rendes laktanyával elátva 330 fa ágyak készítették számukra, de ágyneműek hiányoznak; hír szerint a szegedi profont háznál számtalan szalma zsák, lepedő, pokrócz volna, ámbátor a kezellő tiszt, mint tsászári ember, *ezt tagadja*; kérném Had Minister Urat, azok ki adását ell rendelni — mivel sem az én, sem a Dandár Parancsnok, hanem egyenesen a Temesvári Had Igazgató Úr parancsára adhattya ki — így hallottam.

A mozgó őrség minden ruházat nélkül van, félhető, hogy a *tetük* háborgatásának rossz következése lehet; ennél fogvást a Szegedi Had Választmány Polgár Társaink ajánlatából be jött menyiségből fehér ruhát, nadrágot, bakantsot, sipkát és fehér kabátot azonnal készíteni ell határozá, mi folyó héten ell is készülend, s így nem maradna egyéb, mint tanításra rögtön Tiszteket, és nékik fegyvereket küldeni, hogy szükség esetére használatot tegyenek a Hazának.

Az ágyú Telephez¹² kívántató lovak erányában, a helybéli Generális Úrral értekezvén, azt határozánk: hogy Mező hegyesen 1-6 Júliusban számosabb Lovak ell adásra ki tétetnek, azokból a Telephez szükséges elő fogatokat azonnal meg venni kellene, ha más képpen ki nem adnák; s ez értelemben más napon a Generális levél által tudatta is a Mező hegyesi parantsnokot. — Nem reméllett esetre az itteni három ágyúhoz 6. darabb ló ki alkudva van, de által véve nints, — a Tárok [?] és Muniációs Szekerek vontatására helyi béli polgároknak lovai is használandók — azon Mező hegyesi lovak erányában talán a Ministérium is rendelkezhetik szükség esetén.

Ha a körülmények Szegeden kívánnak katonai összeponosítást, élelmezése tekintetében mivel a profont háznál kellő gabona nintsen, helyben több ezer poss. mérő gabona kapható. — Sötöt jutányos áron 2.000 emberre naponkénti profont sütésre, és ki szolgáltatásra ajánlkoztak — a fentebbiekhez rendeletet ell várva maradtam

Tisztelt Had Minister Úrnak

Szegeden Június 14-én 848.

alázatos szolgája

Korda János

Had Választmányi Tag s
őrseregi ezredes.

¹² A szegedi nemzetőrség fél ágyúütegéről van szó.

Eredeti. O. Lt. HNI. 1848 : 535.
(1848:544/hü. szám alatt iktatva
a Hadügyminisztériumban.)

Mellette a miniszterelnök levele a hadügyminiszterhez, amelyben kéri, hogy utasítsa a temesvári főhadizsoltot, hogy az intézkedjék a szegedi „kincstári élés- és ágytárnál“ a honvédeknek szükséges ágy-neműk kiadása felől.

Urbán Aladár

TARTALOM

Szalvai Mihály altábornagy 1899—1955.

TANULMÁNYOK

CSÉMI KÁROLY alezredes	A szovjet páncélos és gépesített csapatok szerepe a Magyarországot felszabadító hadműveletekben	5
NAGY LÁSZLÓ	A Bocskai szabadságharc 1605. évi hadjárata —	24
GOTTREICH LÁSZLÓ	A bihari nép harca 1703—1704-ben — — — —	92
URBÁN ALADÁR	Honvédtoborzás a Tiszántúlon 1848 nyarán — —	134
BORUS JÓZSEF százados	1849 hadtörténeti irodalmának néhány kérdése —	167
A. V. FJODOROV	Orosz katonák részvétele a Magyar Tanácsköztársaság védelmében — — — — —	201
DERKOVICS JENŐ	A Magyar Vörös Hadsereg gyári munkásezredének szervezése — — — — —	213
MATUZ JÓZSEF	A Vörös Hadsereg és a dolgozó nép — — — —	243
MOLNÁR PÁL ny. altábornagy	A dolgozó honvéd — — — — —	267
FODOR GYULA alezredes	A légierő fejlődésének hadtörténelmi áttekintése	304

HADTÖRTÉNELMI APRÓSÁGOK

A Dunántúl felszabadítása 1705-ben (T. Gy.)	— 331
---	-------

VITA

Varga János: Népfelkelő és gerillaharcok Jellasics ellen 1848 őszén c. kandidátusi értekezésének vitája — — — — —	33
SPIRA GYÖRGY Viszontválasz Varga Jánosnak — — — — —	374

KÖNYVSZEMLE ÉS KRITIKA

Ráday Pál Iratai 1703—1706. (ism. Tóth Gyula jhdgy.) — — — — —	385
LORD RUSSEL A horogkereszt rémtettei (ism. B. J.) — — — —	391
TÓTH SÁNDOR A nürnbergi per vádbeszédei (ism. R. G.) — —	401
A Szovjet Hadsereg felszabadító hadműveletei hazánkban (ism. Tolnai László jhdgy.) — — —	408
Felszabadulás. 1944. szept. 26. — 1945. ápr. 4. Dokumentumok. (ism. Tóth Sándor jhdgy.) —	413

HADTÖRTÉNELMI OKMÁNYTÁR

СО Д Е Р Ж А Н И Е

Генерал-лейтенант САЛВАИ МИХАЙ 1899—1955

СТАТИ

Подполковник ЧЕМИ КАРОЛЬ	Роль советских бронетанковых и механизированных войск в операциях за освобождении Венгрии —	5
НАДЬ ЛАСЛО	Кампания 1605 г. освободительной войны Бочкаи	24
ГОТТРЕЙХ ЛАСЛО	Борьба бихарского народа в 1703—1704 гг. — —	92
УРБАН АЛАДАР	Вербовка хонведов в затисском крае летом 1848 г.	134
Капитан БОРУШ ИОЖЕФ	Некоторые вопросы военно-исторической литературы 1849 г. — — — — —	167
А. В. ФЕДОРОВ	Участие русских солдат в защите Венгерской Советской Республики (1919) — — — — —	204
ДЕРКОВИЧ ИЕНЕ	Организация заводских рабочих полков Венгерской Красной Армии — — — — —	213
МАТУЗ ИОЖЕФ	Красная Армия и трудящийся народ — — — — —	243
Генерал в отставке МОЛНАР ПАЛ	Работающий хонвед — — — — —	267
Подполковник ФОДОР ДЮЛА	Военно-исторический обзор развития военновоздушных сил — — — — —	304
	КОРОТКО ПО ВОПРОСАМ ВОЕННОЙ ИСТОРИИ — — — — —	331
	ДИСКУССИЯ — — — — —	333
	КРИТИКА И РЕЦЕНЗИЯ — — — — —	385
	ВОЕННО-ИСТОРИЧЕСКИЙ АРХИВ — — —	

SZEMELVÉNYEK A MAGYAR HADTÖRTÉNELEM TANULMÁNYOZÁSÁHOZ

I—II.

Összeállította: A Hadtörténelmi Intézet munkaközössége.

A forráskiadvány a hadtörténelemnek néphadseregünkben — elsősorban az akadémiaikon és tisztiiskolákon — folyó oktatását kívánja segíteni, de szélesebb körökben is lehetővé teszi népünk dicső katonai múltjának alaposabb megismerését. A válogatás feladatul tűzte ki, hogy katonai történelmünk minden jelentősebb korszakáról, eseményéről és alakjáról képet adjon az olvasónak. A forráskiadványban korabeli leírások és egyéb feldolgozások mutatják be a régmúlt és legújabb kor hadtörténelmét.

HADTÖRTÉNELMI INTÉZET KIADVÁNYA

TÓTH SÁNDOR:

A SZOVJET HADSEREG FELSZABADÍTÓ HADMŰVELETEI HAZÁNKBAN

Népszerűen megírt könyv a Szovjet Hadseregnek Magyarország területén vívott hősi harcáról. Ismerteti a szovjet hadvezetésnek Budapest körülzárására és felszabadítására alkalmazott taktikáját. Foglalkozik egy-egy fontosabb város felszabadításának körülményeivel is. Nemcsak a hadműveleteket írja le, hanem az egyes katonák hősiességét is megmutatja. Kitér a partizánharcok néhány eseményére is.

HADTÖRTÉNELMI INTÉZET ÉS SZIKRA KIADÓ
KIADVÁNYA

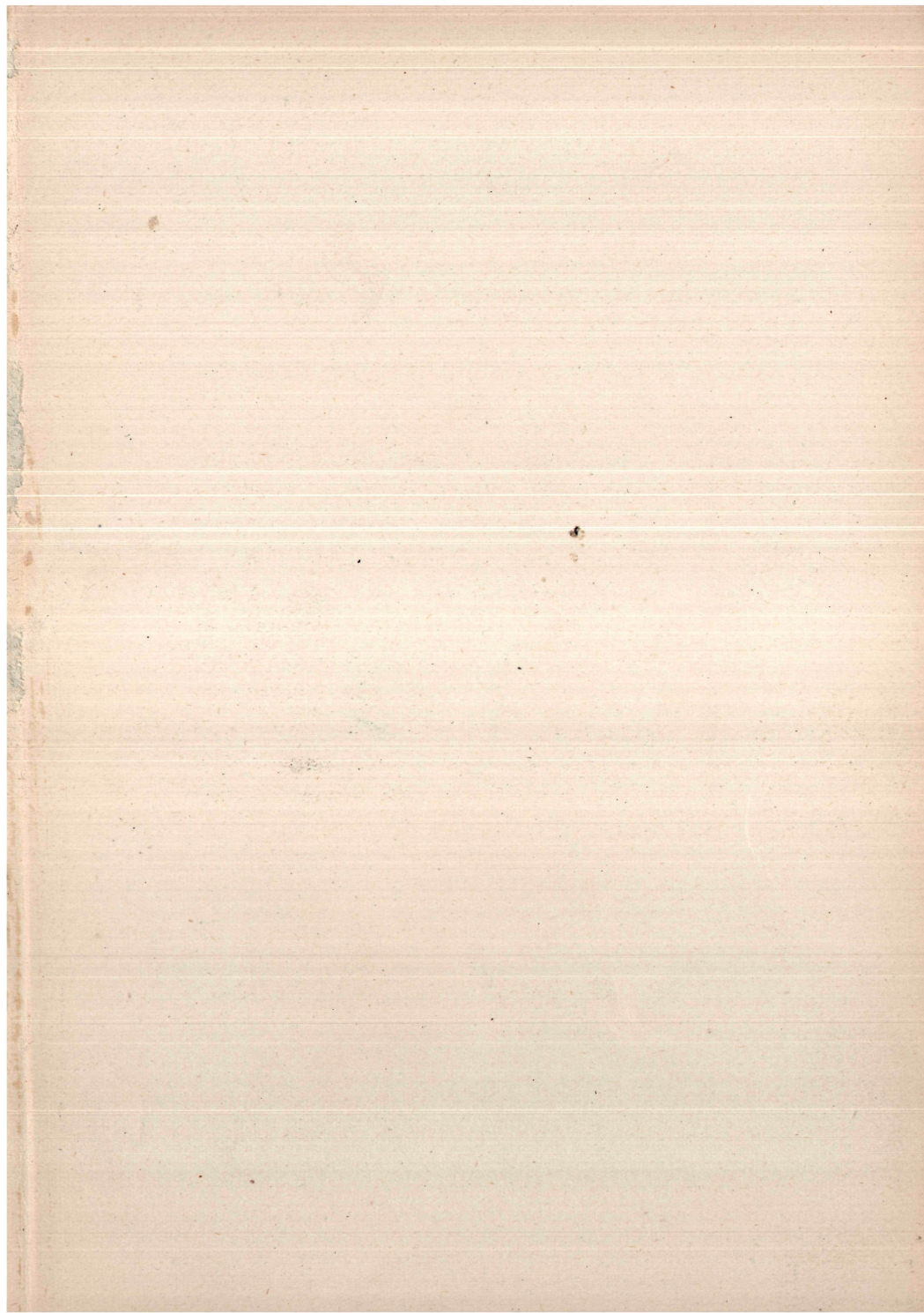
KURUC VITÉZEK FOLYAMODVÁNYAI

ÖSSZEÁLLÍTOTTA: ESZE TAMÁS

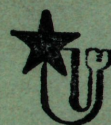
A forráskiadvány megszólaltatja az egyszerű kuruc katonák hangját, köztük a Magyarországon élő idegenajkú népek egyszerű fiait is. Folyamodványaikból a szabadságharchoz való hűségük és a fejedelem iránti ragaszkodásuk egyaránt kitűnik. A kötet számos apró mozzanatából a szabadságharc csatáinak és ütközeteinek eddig ismeretlen részletei bontakoznak ki. A gyűjtemény iratai a néptömegek történelemalakító szerepének fényes bizonyítékai.

SAJTÓ ALATT

HADTÖRTÉNELMI INTÉZET KIADVÁNYA

Ára: 16,— Ft

14692/2